

CONNECTING

Programma Studie- & Netwerkdagen 2012 *

Maandag 12 november 2012

Dagvoorzitter: Nico Oud

09.00 – 09.30	Ontvangst met koffie/thee
09.30 – 09.40	Opening door Nico Oud
09.40 – 09.50	Hans Fleury <i>- Handreiking Veilig Fysiek Ingrijpen GGZ-Nederland, Recente Ontwikkelingen</i>
09.50 – 10.30	Mirjam van Leeuwen <i>- Geweld tegen Hulpverleners in de Psychiatrie: Wel of Niet Vervolgen</i>
10.30 – 10.50	Pauze
10.50 – 11.30	Nicole Schalken & Petra Luyten - <i>Eroaring aan het Werk</i>
11.30 – 13.00	Leonard van Wijk - <i>Lucht in Morele Dilemma's Zoeken</i>
13.00 – 14.00	Lunch
14.00 – 15.30	Fenno Moes - <i>Leary's Les voor Lastige Deelnemers</i>
15.30 – 15.50	Pauze
15.50 – 17.00	Hans Fleury & Fenno Moes - <i>Trainersmarkt</i>
17.00 – 17.30	Borrel & hapje

Dinsdag 13 november 2012

Dagvoorzitter: Nico Oud

09.00 – 09.30	Ontvangst met koffie/thee
09.30 – 10.10	Yvonne van Engelen <i>- Uitroepteken! of Vraagteken? Op Zoek naar de Balans tussen Stellen en Vragen</i>
10.10 – 10.50	Iris Boekee & Sarcar Aseib <i>- Invloeden op het Leefklimaat binnen de Justitiële Jeugdinrichting</i>
10.50 – 11.10	Pauze
11.10 – 12.50	Rob Conradi - <i>Werken vanuit Je Kern met Aikido</i>
13.00 – 14.00	Lunch
14.00 – 15.00	Ted Foulger & Tina Smit <i>- Current Topics and Issues in the UK Relating to Physical Interventions</i>
15.00 – 15.20	Pauze
15.20 – 16.50	Hans Fleury & Ted Foulger - <i>Exchanging and Testing Physical Interventions</i>
16.50 – 17.00	Afsluiting
17.00 – 17.30	Borrel & hapje

* Programma onder voorbehoud van wijzigingen

❖ **Nico Oud - Dagvoorzitter**

Nico Oud is naast onderzoeker, trainer, opleider en mede-directeur van CONNECTING tevens directeur van Oud Consultancy, een netwerkbureau dat zich vanuit verpleegkundig perspectief richt op professionals en organisaties in de gezondheidszorg, o.a. verpleegkundige methodiekontwikkeling en de organisatie van (inter)nationale congressen op het gebied van agressie. Nico organiseerde, na twee succesvolle eerdere versies, in oktober jl. de Third International Conference 'Violence in the Health Sector; Linking Local Initiatives with Global Learning' in Vancouver. Tevens organiseerde hij recentelijk het 9^e Dreilanderkongress Pflege in der Psychiatrie in Wenen en in oktober 2011 het '7th European Congress on Violence in Clinical Psychiatry; Challenges for Care and Treatment' in Praag. Nico is ook reeds jaren verbonden als docent Diagnostiek, Interventies en Uitkomsten bij de GGZ-opleiding tot Verpleegkundig Specialist.
www.oudconsultancy.nl

❖ **Hans Fleury**
- Handreiking Veilig Fysiek Ingrijpen GGZ-Nederland, Recente Ontwikkelingen

Hans Fleury is reeds lange tijd trainer, opleider en consultant op het gebied van agressiehantering en mede-directeur van CONNECTING. Hij is tevens authorised instructor trainer ERB. Hans heeft een verpleegkundige achtergrond (A, B en SPV) en langdurige werkervaring in de acute psychiatrie en de ambulante crisisinterventie. Hij is tevens gestalttherapeut (MSc.) en is mede-auteur van het Praktijkboek Gestalt bij uitgeverij De Tijdstroom. Gestaltmethodiek en -theorie vormen voor Hans een belangrijke inspiratiebron bij de ontwikkeling en onderbouwing van de specifieke methodiek van CONNECTING. Hans heeft tevens Aikido beoefend en Aikido-principes spelen in zijn werk een grote rol. Sinds 2000 heeft Hans zich sterk gemaakt en ingezet om op Europees niveau fysieke technieken verder te ontwikkelen en te humaniseren. Met respect voor verschillen in benadering tussen vele verschillende landen en aanbieders binnen Europa, heeft hij steeds gepoogd te zoeken naar een zo zorgvuldig mogelijke bejegeningstijl bij het toepassen van fysieke techniek.

In juni 2011 verscheen de Handreiking Veilig Fysiek Ingrijpen, ontwikkeld door GGZ Nederland, de brancheorganisatie van instellingen voor geestelijke gezondheidszorg en verslavingszorg. Het platform projectleiders Dwang & Drang had in 2010 verzocht om de-escalatie technieken en fysiek ingrijpen te harmoniseren. De projectleiders hadden geconstateerd dat ggz-instellingen niet alleen verschillende methodieken hanteerden, maar dat de methodieken ook op verschillende momenten werden ingezet, volgens verschillende uitgangspunten en dat evaluatie van het handelen veelal ontbrak. Verder bleek dat de fysieke technieken niet allemaal als vaardigheid werden onderwezen en ook niet als vaardigheid werden onderhouden. Omdat dit verzoek paste in de landelijk gewenste kwaliteitsverbetering en veldnormontwikkeling Dwang & Drang heeft GGZ Nederland dit in december 2010 opgepakt.

In de handreiking wordt beschreven wat uitgangspunten zijn voor veilig fysiek ingrijpen en waaruit het professioneel handelen moet bestaan.

De handreiking

- is ondersteunend voor leidinggevenden om uitwerking te geven aan taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden van individuele medewerkers bij ingrijpende maatregelen zoals fysiek ingrijpen;
  - schetst het kader waaraan scholing moet voldoen;
  - maakt duidelijk wat patiënten en familie mogen verwachten wanneer er fysiek wordt ingegrepen.
- De handreiking is goedgekeurd door de bestuurscommissie Zorgvisie & Normering van GGZ Nederland en met medewerking van verschillende veldpartijen tot stand gekomen. CONNECTING werd tot heden niet bij de ontwikkeling of evaluatie van de handreiking betrokken.*

Op 15 oktober jl. werd een themadag Veilig Fysiek Ingrijpen voor diverse partijen georganiseerd om de handreiking te evalueren. CONNECTING was uitgenodigd om deze dag bij te wonen. Bij de introductie van de themadag werd genoemd dat samenwerking en eenduidigheid voorop dienen te staan, dat de verschillende trainingsbureaus de handen ineen zouden moeten slaan en dat men graag ook op Europees niveau de aansluiting wilde zoeken en richtlijnen wilde ontwikkelen. CONNECTING heeft op deze themadag plenair aangegeven dat zij al vanaf 2000 met bovengenoemde samenwerking en harmonisering bezig is geweest en daar inmiddels een officieel platform, ENTMA⁰⁸ (www.entma.eu), voor heeft opgericht.

Hans zal in deze presentatie kort stilstaan bij de positie van CONNECTING met betrekking tot deze ontwikkelingen.

❖ **Mirjam van Leeuwen**
- Geweld Tegen Hulpverleners in de Psychiatrie: Wel of Niet Vervolgen

Mw. drs. M.E. (Mirjam) van Leeuwen rondde haar opleiding HBO-verpleegkunde af in 2003 en studeerde in 2008 af in de Algemene Gezondheidswetenschappen, afstudeerrichting verplegingswetenschap. Haar afstudeerscriptie ging over vroege voortekenen van risicogedrag in de forensische psychiatrie. Op dit moment is zij werkzaam als senior verpleegkundige forensische psychiatrie in de Forensisch Psychiatrische Kliniek Inforsa, Arkin te Amsterdam. Verder verzorgt zij binnen haar functie als senior verpleegkundige trainingen en maakt zij deel uit van verschillende commissies en werkgroepen op het gebied van veiligheid, dwang en drang in de psychiatrie.

In deze presentatie worden de resultaten van het VU onderzoek naar geweld tegen hulpverleners in de psychiatrie gepresenteerd. In deze studie zijn de aard en omvang en eventuele strafrechtelijke gevolgen van (fysieke) geweldsincidenten in de intramurale psychiatrie in kaart gebracht. Ook is nagegaan welke gevolgen deze incidenten hebben voor zowel de slachtoffers als de werkgevers. Daarnaast wordt in deze presentatie stilgestaan bij de motieven van slachtoffers om incidenten al dan niet aan de politie te rapporteren, en wordt inzichtelijk gemaakt in hoeverre meldingen of aangiftes ook daadwerkelijk tot een strafrechtelijk vervolgen hebben geleid.

❖ **Nicole Schalken & Petra Luyten - Ervaring aan het Werk**

Nicole Schalken & Petra Luyten zijn beiden ervaringsdeskundigen. Nicole is medewerker bij (F)act GGNet Apeldoorn, IXTA NOA en Petra is medewerker bij GGNet Doetinchem, IXTA NOA

Nicole en Petra zullen in deze presentatie kort stilstaan bij Ixta Noa, een laagdrempelige organisatie voor mensen die hulp zoeken. Dit kunnen mensen zijn die zelf psychisch onbalans ervaren, maar ook mensen die in hun (in)directe omgeving te maken hebben met mensen met een psychisch probleem. In dit laatste geval kun je denken aan ouders, partners en vrienden. De medewerkers van Ixta Noa en vrijwilligers zetten hun eigen ervaring in. Daarmee is de eerste stap naar hulp minder groot dan een stap naar professionele behandeling. Ixta Noa is een landelijke zorginstelling met een AWBZ-toelating en is op 22 december 2011 ontstaan uit de samenvoeging van de Stichtingen ZieZo (1996), Eventus (2009) en TEN (2009). Binnen de stichting Ixta Noa werken 18 medewerkers en 350 vrijwilligers.

Nicole en Petra zullen tevens wat vertellen over hun achtergrond en waarom ze werkzaam zijn bij Ixta Noa. "Belangrijk is dat voor ons de focus ligt op wat mis ging in de interactie. Daarmee proberen we ons verhaal te vertellen vanuit ons perspectief als patiënt. Het verhaal zoals we dat in de basistraining Agressiehantering & Sociale Veiligheid (TAS) hebben verteld met de

onderwerpen: bejegening, omgaan met verwarde, ontregelde mensen. Bijvoorbeeld het tikken met de sleutel op een deur, met meerderen naar de separeer gebracht worden terwijl iemand zich al erg angstig en geïntimideerd voelt en vooral contact maken en hoe belangrijk dat is. In mijn werk zie ik dat er veel veranderd is, er is meer bewustwording gekomen". De sprekers zullen hun verhaal illustreren met eigen voorbeelden, hoe zij situaties ervaren hebben en wat daarin belangrijk is en waarom. De sprekers willen de deelnemers uitnodigen om vragen te stellen en/of te reageren.

❖ **Leonard van Wijk - Lucht in Morele Dilemma's Zoeken**

Leonard van Wijk is gespreksleider Moreel Beraad bij de GGZ Academie van GG Net Psychiatrie. Hij is tevens trainer/eigenaar Delibera Moreel Beraad Training.

Op zoek naar wat goede zorg is, wordt landelijk steeds meer Moreel Beraad als instrument ingezet. In de psychiatrie o.a. bij het terugdringen van Dwang en Drang.

De kern is dat multidisciplinaire zorgteams samen reflecteren op lastige situaties in hun praktijk – zonder die meteen te willen oplossen !

Binnen de zorg, zeker in de psychiatrie, is de laatste jaren Moreel Beraad sterk in opkomst: als een sterk gestructureerde gespreksvorm, om als collega's met elkaar te reflecteren op concrete situaties en ervaringen in je werk, die twijfel of verdeeldheid oproepen: wat is nu goed om te doen? Dat is meer dan een technisch verhaal: al heb je nog zoveel protocollen, richtlijnen, afspraken en best practices, dan nog kom je daar in de praktijk vaak niet mee uit. Of je geweten knaagt.

Je bent samen oprecht op zoek naar wat 'goede zorg' is: wat noem jij dan 'goed'? Dat wat werkt? Of: dat waar je goed mee wegblijft? Wat je baas of de organisatie goed vindt? Wat de cliënt en zijn familie als goed zien? Wat jijzelf principieel als belangrijk ziet, ongeacht het resultaat? Wat de maatschappij van je vraagt? Maak je keuzes op grond van je ervaring, je intuïtie? Is dat geen willekeur?

Moreel Beraad is géén debat en géén discussie. Je doet echt moeite om elkaar te begrijpen. Je leert daarom je oordeel uitstellen, en eerst dóór te vragen bij elkaar: wat bedoel je? Je probeert elkaar niet te overtuigen, maar je onderzoekt wat jouw eigen overtuigingen en vooronderstellingen zijn. Voor dit onderzoek gebruik je een voorbeeld uit je eigen praktijk. Een ervaring, een situatie in je werk waarin je twijfelt wat het goede is om te doen: linksom of rechtsom? Je uitspreken of zwijgen? Iets doen of iets laten? Waar zit de angel? Wat zit je dwars? En hoe weet je nou wat 'wijs' is, wat het goede is om te doen?

Een moreel beraad is nooit theoretisch, of een vorm van vrijblijvend meningen uitwisselen. Het is altijd radicaal concreet: in dit voorbeeld, wat doe jij of wat doe jij niet, en vooral: waarom? Wat is voor jou hierin blijkbaar waardevol?

Het gaat uiteindelijk om dit waarom, want dan krijg je een ander gesprek: welke waarden en normen koester jij? De waarden op zich delen we vaak wel: verantwoordelijkheid, veiligheid, zorgzaamheid etc. Maar wat bedoel je daar in de harde praktijk mee: welke norm of gedragsregel pas jij dan toe? Betekent 'eerlijkheid' dat je nóóit zult liegen? En is dat hetzelfde als: ik zal altijd de waarheid zeggen? Tegen iedereen, of maak je daar onderscheid in?

Als collega's hanteer je waarschijnlijk al verschillende waarden en normen. Hoe kun je dan uiteindelijk goed samenwerken? En kun je je verplaatsen in je cliënt, wat voor hem of haar waardevol of normaal is? Ook als die cliënt heel boos of agressief is?

- Leonard zal vertellen over de bij GGNet in 7 jaar gegroeide praktijk van Moreel beraad. Wie doen het, welke thema's en vragen komen aan bod?
- Aansluitend zal hij de gespreksmethode kort uitleggen
- Daarna zal er ter plekke een Moreel Beraad van een uur gehouden worden
- Tot slot kan er kort nagedacht worden: wat zou je hiermee kunnen en willen in je eigen werkpraktijk?

(wil je vooraf al meer informatie, kijk dan op www.moreelberaaddelibera.nl)

❖ **Fenno Moes Leary's - Les Voor Lastige Deelnemers**

Fenno Moes(1964) is reeds 20 jaar trainer/acteur. Vanuit de Agressieacademie verzorgt hij trainingen en advies op het gebied van agressiepreventie. In zijn trainingen maakt hij geen gebruik van fysieke technieken.

De Roos van Leary is één van de modellen die in zijn trainingen gebruikt wordt.

Hij is tevens mede auteur van het Grote Beïnvloedingsspel en het Adviseursspel, die beiden gebaseerd zijn op de Roos van Leary.

Timothy Leary ontwikkelde de Roos van Leary, een interpersoonlijk interactiemodel. Dit model is in allerlei (trainings)situaties bruikbaar, of het nu gaat om interactie met cliënten of met lastige trainingsdeelnemers. In een interactieve presentatie van Fenno zal inzicht gegeven worden in de eigen dominante communicatiestijl en zullen handvatten geboden worden hoe om te gaan met voor jou lastig gedrag.

❖ **Hans Fleury & Fenno Moes - Trainersmarkt**

De trainersmarkt is een aantal jaren geleden tijdens de Studie- & Netwerkdagen van CONNECTING geïntroduceerd als een middel om collega-trainers met elkaar in contact te brengen en het netwerken te vergemakkelijken. Dit onderdeel is vooral bedoeld ter ondersteuning van elkaar, door middel van uitwisseling en leren van elkaars ervaringen, behoeften en – helaas – soms ook elkaars beperkingen. Dit jaar zal aan dit onderdeel opnieuw op gestructureerde wijze vorm gegeven worden, ditmaal met medewerking van Fenno Moes.

❖ **Yvonne van Engelen**

- Uitroepeten! of Vraagteken? Op zoek naar de Balans tussen Stellen en Vragen

Yvonne van Engelen is Orthopedagoog Generalist (NVO) en GZ-psycholoog (BIG), voorheen docent lichamelijke opvoeding. Ze was jaren werkzaam in verschillende sectoren van de jeugdzorg en de jeugd-GGZ. De laatste 12 jaar werkt ze als diagnosticus en is ze lid van de begeleidingscommissie binnen het speciaal (basis)onderwijs voor kinderen met emotionele en gedragsstoornissen en/of leerstoornissen of verstandelijke beperkingen en hun ouders. Yvonne is tevens freelance trainer en consultant agressiehantering & sociale veiligheid bij CONNECTING. Zij organiseerde met CONNECTING diverse (inter)nationale conferenties t.a.v. agressiehantering voor trainers en schreef en presenteerde op verschillende (inter)nationale congressen over dit thema, specifiek gericht op de jeugdzorg en het onderwijs. Ze is tevens secretaris en vice voorzitter van het European Network for Training in the Management of Aggression, ENTMA⁰⁸.

Aan de hand van filmfragmenten wil Yvonne in deze presentatie attitudeaspecten van professionals nader analyseren om te onderzoeken welke houding een positieve bijdrage zou kunnen leveren aan sociale veiligheid, humanisering en democratisering binnen de werkrelatie met de cliënt en binnen het groepsproces. Parallel aan de begrippenparen sturen/volgen, hard/zacht, weerstand bieden/meegeven, controle/autonomie, autoritair/laissez-faire, rots/water zal Yvonne stilstaan bij het begrippenpaar declaratieve/subjunctive, zoals dit door de Amerikaanse socioloog Richard Sennett wordt gebruikt. Met de filmbeelden zal gedemonstreerd en besproken worden hoe we met aanpassingen in onze houding en werkwijze de gezonde dynamiek binnen de relatie kunnen (blijven) aanspreken en de dialoog met de cliënt gaande kunnen houden en/of kunnen herstellen, ook in spanningsvolle situaties. Soms moet daarbij de focus ter plekke verlegd worden van product (het wat) naar proces (het hoe). Gewaarzijn, contact, afstemming in het hier en nu en een 'open mind', zijn daarbij van cruciaal belang.

❖ **Iris Boekee & Sarcar Aseib**
- Invloeden op het Leefklimaat binnen de Justitiële Jeugdinstelling

Iris Boekee is werkzaam als methodiekcoach bij Forensisch Centrum Teylingereind.
Sarcar Aseib is sectormanager bij Forensisch Centrum Teylingereind

Teylingereind investeert al een aantal jaar actief in wetenschappelijk onderzoek naar het werk- en leefklimaat in de eigen organisatie. Samen met de Hogeschool Leiden is de training TOP-PM'ers ontwikkeld. In deze training leren medewerkers en leidinggevenden uit het primair proces het leefklimaat te observeren en te beïnvloeden door onder andere feedback te geven op elkaars professioneel handelen. De dagelijkse praktijk staat centraal in deze training en wordt ondersteund door wetenschappelijke onderbouwing. De training is in kernwoorden samen te vatten als: observatie, motiverende gesprekstechnieken, operationeel leiderschap en reflectie. In de workshop gaan we in gesprek over de vraag op welke wijze een positief leefklimaat gerealiseerd kan worden.

❖ **Rob Conradi - Werken vanuit Je Kern met Aikido**

Rob Conradi is al 25 jaar werkzaam als sportdocent in de Henri van der Hoeven kliniek (De Forensische Zorgspecialisten). Hij geeft tevens martial arts en managementvaardigheidstraining en hij coacht 3^e en 4^e jaars studenten van de opleiding SM&O (Sport, Management & Ondernemen) aan de Hogeschool van Amsterdam. Hij leidt tevens een eigen Aikido-vereniging Yawara (<http://aikidoyawara.nl/>) en traint wekelijks Tai Ki Ken bij Shihan Jan Kallenbach (9^e dan Tai Ki Ken). Verder is Rob verbonden aan het platform 'Jongens in Balans' (<http://www.jongensinbalans.nl/>) en aan de opleidingscommissie van de Aikido-bond Nederland en de Culturele Aikido-bond Nederland.

Visie

Wij mensen zoeken allen een weg om vorm en inhoud te geven aan ons leven. Langs dat pad zijn we voortdurend in beweging en in ontwikkeling, zowel letterlijk met ons lichaam als figuurlijk met onze geest. De oosterse meesters wisten al heel lang dat de kwaliteit van die vorm toeneemt als we oefenen in verbinding van lichaam en geest. Een lange traditionele weg van zowel die van de monnik als die van de Samurai uit het vroege Japan, kenden verschillende methodes en oefeningen die deze verbinding moesten bevorderen. Ze wisten hoe ze lichaam en geest sterk, weerbaar en soepel konden houden en kenden methodes die met toewijding de kwaliteit van handelen en leven konden verhogen. Dit gegeven inspireerde me ook om mijn coaching-bureautje de naam "Aikishintai" te geven: 'in harmonie geest (hart) en lichaam verbinden'.

Aikido

Aikido is een Japanse verdedigingskunst, waarin oude effectieve krijgstechnieken van de Samurai worden vertaald naar gezondheid, juiste ademhaling, werken met ki, souplesse, balans, harmonie, innerlijke kracht en gracieus bewegen. Aikido zie ik als: de kunst van het niet vechten.

"Do" komt van het Chinese woord Tao en staat voor 'pad' of 'de weg' die je bewandelt om vorm en inhoud te geven aan je leven door middel van oefening.

Do-vormen, en in het bijzonder Aikido, zijn verbonden met omgangsnormen en etiquette. Aikido biedt als bewegingskunst een groot arsenaal aan oefeningen die een vormend karakter hebben, zowel fysiek, geestelijk, mentaal als spiritueel. Mede daardoor heb ik het aikido kunnen integreren in mijn werk als bewegingsdocent in de forensisch psychiatrische kliniek dr. Henri van der Hoeven kliniek en als docent Aikido op de opleiding Sport, Management & Ondernemen aan de Hogeschool van Amsterdam.

Door Aikido heb ik geleerd om efficiënt om te gaan met mijn energie, contact te maken met mezelf

en met mijn innerlijke kracht. Ik kan me beter focussen en rustiger blijven in complexe situaties in plaats van chaotisch te worden, zoals ik ook kan zijn. Aikido houdt me ook in mijn structuur als ik door omstandigheden de rust dreig te verliezen. Aikido leert me met plezier te werken aan mijn zelfvertrouwen en aan dat van anderen. Wie contact kan maken, hoeft niet zoveel te vechten. Als je aan Aikido doet, krijg je over de hele wereld budovrienden en mogelijkheden om te trainen.

Aan de hand van theoretische modellen, maar ook vooral door middel van veel fysieke oefeningen, wil Rob in deze workshop de deelnemers leren zo professioneel mogelijk te reageren als begeleider of leidinggevende in lastige situaties. Hij zal nadrukkelijk stilstaan bij het goed leren herkennen van lichaamssignalen en het leren omgaan met spanningen in lastige situaties. Ook wordt aandacht besteed aan het leren creëren van keuzemomenten en het vervolgens adequaat kunnen handelen. Er wordt een actieve opstelling van de deelnemers verwacht. Het dragen van makkelijk zittende kleding wordt aangeraden.

❖ **Ted Foulger & Tina Smit (England, UK)**
- Current Topics and Issues in the UK Relating to Physical Interventions

Ted and Tina have worked together as trainers for more years than they like to remember and have trained to instructor status with a number of UK training organisations. In their previous positions at North Warwickshire NHS Trust Ted and Tina developed an independent physical interventions training programme called PAMOVA and established a team of specialist trainers. Both have now moved to Birmingham Community Healthcare Trust, Ted as the Clinical Safety Lead and Tina as the Clinical Safety Adviser. Whilst their new roles have expanded to encompass all aspects of organisation, staff and patient safety, physical interventions and violence reduction remains a key part of their work.

Since C&R (Control & Restraint) got imported from the UK into the Netherlands in 1989, physical interventions (and breakaways) have been debated heavily and developed in many different directions in the UK. We are honoured to welcome Ted Foulger and Tina Smit this year to give us a short follow up on the situation in the UK, viewed from their position both as trainers and as clinical safety professionals. In this presentation Ted and Tina will highlight current topics and issues regarding physical interventions (PI) in the UK, especially the situation in the Midlands. To illustrate their experiences they will use some audio-visual material.

❖ **Hans Fleury & Ted Foulger - Exchanging and Testing Physical Interventions**

With input from Ted who has longstanding training experience in the UK, we will further explore our own set of physical techniques in this workshop and those in use in the UK, especially within the PAMOVA-programme. We will keep on striving for the application of techniques in a humane, pain free way, the least restrictive and enabling us to restore and/or establish contact with the client as soon as possible, according to the ENTMA guidelines from the past. It would be interesting to explore in this workshop similarities and differences and test what is fit for your own organisation. An active involvement of participants is requested, just as wearing comfortable clothing.